

MEMÒRIA HISTÒRICA

Un separatista políticament incorrecte

Joan Esculies publica la biografia de Joan Solé i Pla, un testimoni privilegiat del segle XX

El metge Joan Solé va escriure, sense cap autocensura, centenars de pàgines sobre els polítics i la societat del seu temps. L'escriptor Joan Esculies n'ha quedat tan fascinat que n'ha escrit una biografia.

SÍLVIA MARIMON

BARCELONA. Joan Solé i Pla (1874-1950) duia barret d'ala ampla i barba modernista, quan la moda noucentista imposava un cutis de nadó. A principis del segle XX circulava per la Gran Via amb un cotxe elèctric, i es va plantar a França, en plena Gran Guerra, amb una barretina. Gran amic de Francesc Macià, va ser testimoni dels grans esdeveniments de la primera meitat del segle XX. Però el metge barceloní tenia una peculiaritat que fa que les seves memòries siguin impagables: ni tenia pèls a la llengua, ni va aspirar a cap càrrec polític, ni mai va escriure res pensant que anys més tard seria publicat. Per tant, va posar sobre el paper tot el que pensava. Sense embuts.

L'historiador Joan Esculies ha recuperat el dietari privat d'aquest catalanista intransigent, que conserva la seva néta Núria Clapés: 53 volums enquadernats, i les vuit capses que la família va donar a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Amb tot aquest material, Esculies n'ha escrit *Joan Solé i Pla. Un separatista entre Macià i Companys* (Edicions de 1984). La biografia d'aquest catalanista, molt més radical que Francesc Macià i Lluís Companys, és als antípodes d'altres memòries molt més amables i políticament correctes. Solé i Pla podia ser tingut per un personatge càndid i anacrònic pels

seus contemporanis, però gastava molta mala bava. Era un romàntic que les deixava anar contra els germanòfils, la Lliga Regionalista i la Generalitat. "No estava a primera fila perquè mai va aspirar a tenir grans càrrecs polítics, però coneixia tots els personatges importants del segle XX", explica Esculies.

Solé i Pla, hiperactiu

L'historiador va començar a interessar-se per aquest metge barceloní després de trobar un document inèdit als arxius del Foreign Office britànic. Era una carta que Solé i Pla va fer arribar a la Conferència de Pau celebrada a Londres el 1919 en què demanava als britànics que ajudessin que Catalunya aconseguís la independència. En opinió de Solé i Pla, els aliats havien contret un deute amb Catalunya, ja que milers de "catalans valerosos havien corregut a allistar-se a l'exèrcit francès" quan va esclatar la Primera Guerra Mundial.

Quan setmanes més tard Esculies va veure el material que guardava la néta d'aquest catalanista de llengua esmolada va decidir escriure el llibre. Solé i Pla dormia molt poques hores: no només feia les rondes hospitalàries i visitava moltes de les famílies del barri del Raval, sinó que no acostumava a perdre's ni els apassionats debats de l'Ateneu, ni les tertúlies de la Maison Dorée. Quan arribava a casa, a la una de la matinada, es posava a escriure el seu dietari.

Amic inseparable d'Àngel Guimerà i també de Jacint Verdaguer, a qui

Esculies
"El seu és un dels escrits més durs contra el president Companys"

Exili
Solé i Pla va morir a Colòmbia, on el coneixien com el metge dels indis

va demanar un nom que no es pogués traduir al castellà per a la seva filla –el poeta li va suggerir Euda–, va ser sempre fidel a Francesc Macià. Va acceptar formar part de la candidatura d'ERC a les eleccions del 1932 precisament per Macià, amb la condició de no donar-se de baixa d'Unió Catalanista ni haver-se de donar d'alta d'ERC. L'opinió de Solé i Pla sobre ERC no era gaire favorable: "Cap d'ells és catalanista, la majoria ni republicans. I els que se'n diuen són estil lerrouxista, sectaris, guanyòfils, buscadors d'armilles plenes. Són gent que no veu més que ara i el moment present, la menjadora".

"El seu és un dels escrits més durs contra Lluís Companys, perquè la majoria de memòries van ser escrites a l'exili i ningú gosa criticar-lo després de la seva tràgica mort, però el testimoni de Solé i Pla és previ", argumenta Esculies. El cas és que Solé i Pla no suportava el president de la Generalitat afusellat l'octubre del 1940. Una tarda, mentre retratava Companys, el líder republicà es va asseure al mateix cafè dues taules més enllà.

Eren les quatre de la tarda. A les cinc hi havia convocada la reunió extraordinària per a l'elecció del nou president. El doctor va fer com si no l'hagués vist i va continuar anotant: "Mentre ell em crida, dos o tres vegades, jo em faig el desentès escrivint".

Durant la Guerra Civil, Solé i Pla es va destacar en la defensa del patrimoni cultural i en l'alliberament del cardenal Francesc Vidal i Barraquer. Va morir el 1950 a l'exili, a Colòmbia, on el coneixien com el metge dels indis. —

L'escriptor Joan Esculies.
PERE TORDERA

L'opinió de Solé i Pla

La mala bava del metge barceloní amb els seus contemporanis

Lluís Companys

"En Companys en el fons és un malfet de la ment, un anormal excitable i depressible cíclicament; té fòbies violentes d'enveja i de grandesa violenta, arravatada, seguides de fòbies de por, de persecució, d'aclaparament extraordinari".

Josep Irla

"No és mereixedor de cap compassió, [...] es portà ignominiosament i covardament, de tal manera que és impossible que cap diputat el pugui reconèixer en el seu càrrec, que ben immerescudament li varen donar".

Josep Tarradellas

"No és més que un saltataulells i arribà a viatjar per alguna casa, no s'ha pas distingit durant la dictadura en res, no ha fet res, ni escrit; [...] en res no ajudava els presos ni els emigrats, però és un raspalla, sap saludar i adular".

Josep Pla

"El més criminal de Tots els Criminals, amoral de sempre, embuster, no té ànima". Solé i Pla no era gaire més amable amb Eugeni d'Ors: "Fill de Prússia [enemiga de França durant la Gran Guerra], *mariquita* invertit, porqueria nata, nascut d'una cagarada infecta".

El pare dels 12.000 voluntaris catalans

Quan va esclatar la Primera Guerra Mundial, molts catalanistes d'esquerra van creure amb fervor i optimisme que la victòria aliada podria alliberar-los del "jou espanyol". Joan Solé i Pla va presidir el Comitè de Germanor amb els voluntaris Catalans, que organitzava l'enviament de paquets, cartes i diaris al front. El Comitè també es dedicava a tasques propagandístiques i feia córrer que 12.000 voluntaris idealistes catalans s'havien allistat a la legió estrangera francesa. No van ser 12.000 i molts s'hi van apuntar per motius econòmics o perquè vivien a França, però el cert és que Solé i Pla es desviava per aquests voluntaris i n'era considerat "el pare". El metge barceloní va anar al front amb barretina i vestit de vellut, capa i polaines als peus. Sota el gec hi portava una bandera catalana de tres metres.

ENTERRAMENT DE DURRUTI

Lluís Companys presidint l'enterrament del dirigent anarquista Buenaventura Durruti. Joan Solé i Pla, nascut a Barcelona el 1874, a l'extrem dret de la imatge amb el seu característic barret d'ala ampla. EDICIONS DE 1984